

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Леся Клименко**, 1996 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя за спеціальністю «Соціальна робота», працює асистентом кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Освітні, педагогічні науки».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Міністерства освіти і науки України, м. Ніжин від «06» березня 2025 року №77, у складі: Голови разової

спеціалізованої вченої ради – **Миколи Криловця**, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Рецензентів –

Антоніни Конончук, кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя,
Світлани Борисюк, кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Офіційних опонентів –

Тетяни Алексєєнко, доктора педагогічних наук, професора, головного наукового співробітника відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України,
Галини Русин, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

на засіданні «14» травня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка **Лесі Клименко** на підставі публічного захисту дисертації «Педагогічні умови попередження

серед студентської молоді явища свідомої бездітності» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертацію виконано в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя Міністерства освіти і науки України, м. Ніжин.

Науковий керівник – Олег Лісовець, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація містить науково обґрунтовані результати проведеного дослідження, які мають теоретичне та практичне значення. Зокрема, *уперше* обґрунтовано педагогічні умови попередження явища свідомої бездітності серед студентської молоді (забезпечення трансформації ціннісних орієнтацій студентів з пріоритетом на сімейних цінностях та відповідальному батьківстві через освітній процес; проведення систематичної виховної роботи зі студентами, спрямованої на популяризацію сімейних цінностей та формування позитивного образу сім'ї як основи суспільства; підвищення соціально відповідальної поведінки студентів шляхом активізації взаємодії з дітьми та родинами засобами проєктної діяльності) та експериментально перевірено їх ефективність шляхом реалізації в освітньому процесі університету педагогічної моделі попередження серед студентської молоді явища свідомої бездітності; виокремлено критерії (мотиваційний, когнітивний, емоційний), показники та рівні готовності (високий, середній, низький) студентської молоді до виконання батьківських функцій; *уточнено* сутність і зміст поняття «свідома бездітність», на основі чого запропоновано авторське визначення свідомої бездітності; уточнення набули поняття «готовність студентської молоді до виконання батьківських функцій», «педагогічні умови»; *набули подальшого розвитку* форми, методи і засоби попередження явища свідомої бездітності серед студентської молоді в умовах закладу вищої освіти.

Дисертація виконана державною мовою, має обсяг основного тексту 201 сторінку і відповідає «Вимогам до оформлення дисертації» затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Здобувачка має 20 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 3 статті в українських фахових виданнях категорії Б, 2 – розділи у зарубіжній монографії (1 одноосібний та 1 – у співавторстві), 1 – у зарубіжному фаховому періодичному виданні, 13 публікацій апробаційного характеру в наукових журналах та збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, 1 – навчально-методичний посібник:

1. Клименко Л. В. Аналіз педагогічних умов підготовки здобувачів закладів вищої освіти до усвідомленого батьківства. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2023. № 4. С. 16–22.

2. Клименко Л. В. Дослідження сімейних цінностей сучасної студентської молоді: тенденції та перспективи. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 2 (36). С. 228–236.

3. Клименко Л. В. Педагогічні умови профілактики свідомої бездітності в університетському середовищі. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 1 (31). С. 1294–1304.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження та побажання:

Криловець Микола Григорович – голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Зауважень не висловлено. Вказано, що дисертаційна робота Клименко Л. В. «Педагогічні умови попередження серед студентської молоді явища свідомої бездітності» є самостійним закінченим науковим дослідженням і цілком відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Конончук Антоніна Іванівна – рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Роботу оцінено позитивно, зазначено наступні дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

- у підрозділі 1.1 докладно схарактеризовані наукові підходи провідних демографів, філософів, соціологів до визначення поняття «свідома бездітність». Проте, на наш погляд, варто було б розширити спектр розглянутих підходів до тлумачення зазначеного поняття, представивши у роботі підходи вчених із галузі педагогіки;

- аналізуючи педагогічний потенціал освітнього середовища університету щодо запобігання явища свідомої бездітності серед студентської молоді, було б доречно стисло дати психолого-педагогічну характеристику студентської молоді як окремої категорії молоді (особистісний компонент середовища) і тим самим посилити обґрунтованість подальших кроків у характеристиці сучасного освітньо-виховного середовища закладу вищої освіти, що здійснює вплив на формування позитивного ставлення особистості до сімейних цінностей;

- у дисертаційному дослідженні представлено аналіз взаємозв'язку між рівнем готовності студентської молоді до виконання батьківських функцій та поширенням явища свідомої бездітності. Проте, на наш погляд, аргументація цього взаємозв'язку потребує посилення. Зокрема, недостатньо чітко простежуються причинно-наслідкові зв'язки між досліджуваними змінними;

- доцільним було б включити до дисертації детальний опис застосованих методів, форм та засобів, що забезпечили впровадження зазначеної

педагогічної моделі попередження серед студентської молоді явища свідомої бездітності.

Борисюк Світлана Олексіївна – рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Роботу оцінено позитивно, зазначено наступні дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

- вважаємо, що було б доречним оптимізувати розділ теоретичного аналізу шляхом скорочення фрагментів, присвячених дослідженню таких понять як, наприклад, «освітнє середовище», з метою концентрації на більш релевантних аспектах основної проблеми;

- дисертантка торкається важливої проблеми профілактики свідомої бездітності серед студентської молоді, зокрема, аналізуючи ефективність підготовки до батьківських функцій у закладах вищої освіти. Проте, на наше переконання, дослідження потребує глибшого аналізу причин неефективності існуючих підходів. Зокрема, необхідно дослідити відповідність змісту та методів підготовки сучасним потребам молоді, мотивацію студентів до батьківства, вплив соціально-культурних чинників та необхідність посилення практичної складової підготовки. Без детального аналізу цих аспектів, висновки щодо ефективності підготовки до батьківських функцій залишаються недостатньо обґрунтованими;

- недостатньо висвітленим, на нашу думку, у дисертації залишається емоційний критерій готовності студентської молоді до виконання батьківських функцій. Зокрема, спостерігається обмеженість теоретичних узагальнень щодо природи емоційного критерію та його зв'язку з іншими чинниками, що впливають на ставлення молоді до батьківства. Також викликає науковий інтерес поглиблення емпіричного аналізу цього критерію, що дозволило б виявити специфіку емоційного реагування молодих людей на перспективу батьківства, а також потенційні бар'єри й ресурси для його прийняття.

Алексєєнко Тетяна Федорівна – опонент, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Роботу оцінено позитивно, зазначено наступні дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

- у процесі аналізу джерельної бази дисертантка зосереджується переважно на зарубіжних підходах до проблеми свідомої бездітності. На нашу думку, це дещо обмежує дослідження, оскільки сучасні наукові напрацювання вітчизняних науковців з цієї теми могли б суттєво збагатити його;

- у дисертації представлено результати педагогічного експерименту, який включав порівняння контрольної та експериментальної груп студентів. Важливо відзначити, що до контрольної групи були включені студенти не лише з вітчизняних, але й з іноземного закладу вищої освіти – Державної академії прикладних наук у м. Хелм (Польща). Однак при аналізі отриманих

у ході застосування діагностичних методик результатів, виявляється, що акцент зроблено переважно на інтерпретації даних, отриманих від вітчизняних студентів. З огляду на це, висловлюємо побажання, щоб у подальших наукових працях, що спиратимуться на результати цього експерименту, було забезпечено більш комплексне та порівняльне представлення даних, зокрема, з урахуванням особливостей польського освітнього контексту;

- дисертаційне дослідження, присвячене дослідженню явища свідомої бездітності серед студентської молоді, демонструє ґрунтовний аналіз впливу гендерних стереотипів, що висвітлено в підрозділі 1.2. Проте, на нашу думку, результати емпіричного дослідження потребують посилення гендерної складової. Зважаючи на детальний опис впливу гендерних стереотипів у теоретичній частині, логічно було б представити результати експерименту з урахуванням гендерних відмінностей;

- практичну цінність дисертаційної роботи, безсумнівно, підсилює розроблення та впровадження у освітній процес вибіркової освітньої компоненти «Профілактика свідомої бездітності серед молоді». Проте, зауважимо, що варто було б чіткіше відобразити її попереджувальний вплив на поширення явища свідомої бездітності серед студентської молоді. Зокрема, через надання конкретних висновків щодо змін у ставленні студентів до батьківства, а також обґрунтування зв'язку між результатами реалізації компоненти та тенденціями поширення бездітності.

Русин Галина Андріївна – опонент, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Роботу оцінено позитивно, зазначено наступні дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

- варто позитивно відзначити опрацювання дисертанткою широкого кола наукових джерел, аналіз яких представлено у теоретичному розділі дисертаційної роботи. Водночас, необхідно зауважити, що проведений аналіз не завжди супроводжувався належною авторською оцінкою положень та висновків, сформульованих різними науковцями;

- дисертаційне дослідження, безсумнівно, має важливе наукове значення. Проте, на нашу думку, його наукова цінність могла б бути значно підвищена шляхом окремого дослідження рівня підготовки науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти до роботи з попередження явища свідомої бездітності. Таке дослідження дозволило б виявити прогалини в існуючій системі підготовки та розробити конкретні рекомендації щодо її вдосконалення, що, в свою чергу, сприяло б підвищенню ефективності профілактичної роботи серед студентської молоді;

- враховуючи логічну послідовність викладу матеріалу, а саме використання таблиці для систематизації «педагогічних умов» у підрозділі 3.1, видається обґрунтованим застосування аналогічного підходу і для представлення ключових наукових підходів до визначення «організаційно-

педагогічних умов», що забезпечило б наочність та структурованість теоретичного аналізу;

- враховуючи, що в межах реалізації інформаційної функції телеграм-каналу «Батьківство в радість» дисертанткою активно використовувалися ресурси, розроблені ВГЦ «Волонтер» та представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, було б логічним кроком та суттєво посилило б роботу, якби ці буклети були представлені у додатках дисертації.

На всі зауваження членів разової спеціалізованої ради, здобувачка дала вичерпні відповіді. Виступи опонентів та рецензентів дають підстави стверджувати, що зауваження не мають принципового характеру і не знижують цінність дисертаційної роботи.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Лесі Клименко ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої
вченої ради

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Підпис Крилов С. М. засвідчую

Провідний фахівець Михайленко К.

Микола КРИЛОВЕЦЬ